

MATERIAŁY

Piotr Obrączka

O Profesorze Władysławie Studenckim. W 25. rocznicę śmierci

W grudniu 2010 r. mija 25. rocznica śmierci Władysława Studenckiego, historyka literatury polskiej, profesora Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu¹.

Urodził się 16 grudnia 1910 r. w Żywcu; był synem Jana, drobnego przedsiębiorcy, i Elżbiety z Czerninów. Uczęszczał do szkoły powszechnej w Żywcu, następnie do gimnazjum w Białej (1921–1923) i do gimnazjum męskiego im. M. Kopernika w Żywcu, gdzie w 1929 r. złożył egzamin dojrzałości. W tym roku rozpoczął studia polonistyczne na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego (do 1932), kontynuował je na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. W latach studiów czynnie uczestniczył w pracach polonistycznych kół naukowych. W 1933 r. uzyskał dyplom magistra filozofii w zakresie filologii polskiej – na podstawie pracy *Satyra antyromantyczna w dobie romantyzmu*, napisanej pod kierunkiem prof. Juliusza Kleinera.

W 1933 r. rozpoczął dwuletnią bezpłatną praktykę nauczycielską w swoim dawnym gimnazjum w Żywcu. W tym samym roku debiutował tekstem *Żywiec przez okulary (List Chochlika do lady Parodia)*, opublikowanym w „Przeglądzie Żywieckim”². W 1934 r. wydawał własnym sumptem w Żywcu regionalny

¹ Zob. Z. Piasecki, *Studencki Władysław Jan*. W: *Słownik badaczy literatury polskiej*, red. J. Starnawski, t. 2, Łódź 1998, s. 421–428; P. Obrączka, *Studencki Władysław Jan*. W: *Polski Słownik Biograficzny*, z. 184, Warszawa-Kraków 2007, s. 105–107.

² Zob. P. Obrączka, *Bibliografia prac profesora Władysława Studenckiego* [cz. 1], „Zeszyty Naukowe WSP w Opolu. Filologia Polska”, 13, 1975, s. 239–243; cz. 2, ibid., 24, 1985, s. 167–169.

kwartalnik literacko-społeczny „Żagiew”, organ miejscowego Towarzystwa Kultury Artystycznej (wyszły tylko dwa numery); w piśmie tym drukował swoje utwory wierszem i prozą, a także fragment dramatu. W tym samym roku opublikował w Żywcu pierwszą pracę naukową – studium z pogranicza socjologii, psychologii i teorii literatury – *Do podstaw socjologii literatury*.

W 1935 r. wydał w Żywcu młodzieńczy tomik poezji *Muszla*, dedykowany prof. Juliuszowi Kleinerowi, poprzedzony przedmową Emila Zegadłowicza, z którym w latach 1934–1935 się przyjaźnił.

W roku 1935 złożył egzamin państwowy na nauczyciela szkół średnich; w tymże roku ożenił się z Marią Danutą z d. Koriwczak, małżeństwo było bezdzietne. W roku szk. 1935/36 pracował w Średniej Szkole Ogrodniczej w Kijanach (pod Lublinem). W 1936 r. ukazał się w Lublinie drugi tomik jego poezji – *Świt i zmierzch*. Od roku szk. 1935/36 do wybuchu wojny uczył języka polskiego w Państwowym Gimnazjum i Liceum w Piekarach Śląskich. W okresie okupacji mieszkał w Czatkowicach niedaleko Krzeszowic; był zatrudniony w nadleśnictwie, jednocześnie od XI 1939 r. do I 1945 r. pracował w zorganizowanym tajnym nauczaniu w Czatkowicach i Krzeszowicach.

Po wojnie związał się z Bytomiem, gdzie mieszkał (przy ul. Olejniczaka) aż do śmierci. W 1945 r. nadawał (z Włodzimierzem Markowskim) ulicom i placom Bytomia polskie nazwy, a także zorganizował liceum ogólnokształcące i liceum dla pracujących. Pracując jako nauczyciel bytomskich szkół średnich, pełnił jednocześnie obowiązki kierownika podogniska metodycznego języka polskiego na okręg opolski (1945–1948).

W latach 1947–1949 przewodniczył bytomskiemu oddziałowi Śląskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, w tych samych latach studiował dyplomację w Szkole Nauk Politycznych przy Wydziale Prawa UJ.

W październiku 1948 r. założył w Bytomiu Klub Literacki, działający pod jego kierownictwem ponad 33 lata – do stanu wojennego. Odbyło się w nim ok. 1200 wieczorów, które uświetnili najwięksi pisarze polscy, m.in. Maria Dąbrowska, Jerzy Szaniawski, Jan Parandowski, Jarosław Iwaszkiewicz, Jerzy Andrzejewski, Wisława Szymborska, Stanisław Cat-Mackiewicz, Jerzy Waldorff, Stefan Kisielewski, a także wybitni uczeni, m. in. Kazimierz Michałowski, Władysław Tatarkiewicz, Aleksander Gieysztor, Kazimierz Nitsch, Zenon Klemensiewicz, Stanisław Pigoń, Julian Krzyżanowski, Jan Kott, Kazimierz Wyka. W Klubie Literackim gościli ponadto podróżnicy, ludzie teatru, filmu, muzyki. Prelegenci występowali często również poza klubem, w bytomskich szkołach, szpitalach, bibliotekach. Był to klub wyjątkowy – nie tylko na Śląsku – stanowił wzór dla późniejszych klubów w Gliwicach, Sosnowcu i w Zakopanem. Działalności bytomskiego Klubu Literackiego poświęcił Studencki książkę

wspomnieniową *Wieczory bytomskie (silva rerum)*, Wrocław 1967, obejmującą działalność klubu do roku 1966.

Od września 1955 r. związał się z Wyższą Szkołą Pedagogiczną w Opolu, gdzie pracował w Katedrze Historii Literatury Polskiej (później w Instytucie Filologii Polskiej), początkowo jako zastępca profesora. W 1960 uzyskał w WSP w Opolu doktorat na podstawie pracy *Twórczość dramatyczna Emila Zegadłowicza* (druk. Wrocław 1962), napisanej pod kierunkiem prof. Stanisława Kolbuszewskiego. Habilitował się w 1963 r. na Wydziale Filologicznym UJ rozprawą *Życie i twórczość Ludwika Marii Staffa* (druk. Opole 1963). W 1963 r. został docentem, w 1972 r. – profesorem nadzwyczajnym, a w 1977 r. – profesorem zwyczajnym. W uczelni opolskiej pełnił m. in. funkcje: organizatora i kierownika międzywydziałowego Studium dla Pracujących (1956), prodziekana Wydziału Filologiczno-Historycznego (1958–1966) i kierownika Katedry Historii Literatury Polskiej (1965–1974).

We wrześniu 1978 r. przeszedł na emeryturę, nadal jednak prowadził w Opolu seminarium doktoranckie, pracował również w WSP w Częstochowie (w wymiarze połowy etatu – od 1975 do śmierci).

W uczelniach pedagogicznych Opola i Częstochowy wykładał przede wszystkim literaturę Młodej Polski i dwudziestolecia międzywojennego oraz teorię literatury. Prowadził seminaria magisterskie i doktoranckie; pod jego kierunkiem napisano w Opolu i w Częstochowie ok. 500 prac magisterskich. W uczelni opolskiej wypromował 27 doktorów nauk humanistycznych³, wielu z nich znalazło zatrudnienie na uniwersytetach w Opolu, Szczecinie, Rzeszowie i w Zielonej Górze, a także na uczelniach Częstochowy i Śląska.

Mieszkając przeszło 40 lat w Bytomiu był Studencki organizatorem i twórczym uczestnikiem życia naukowego oraz kulturalnego w środowiskach: bytomskim, opolskim i częstochowskim.

Główny przedmiot badań Studenckiego stanowiła literatura polska XIX i XX wieku. W jego dorobku znajdujemy m. in. szkice poświęcone twórczości Juliusza Słowackiego, Aleksandra Fredry oraz Kornela Ujejskiego (książka: *Kornel Ujejski w świetle listów, przemówień i pamiętników*, Warszawa-Wrocław 1984). Niemal stałą właściwością warsztatu historycznoliterackiego Studenckiego były zainteresowania psychologiczno-biograficzne, stąd wiele uwagi poświęcał nieznanym materiałom (listom, pamiętnikom itp.). Pisał m. in. o pamiętniku Wandy Młodnickiej z domu Monné (narzeczonej Artura Grotgtera) i o jej

³ Zob. P. Obrączka, *Wykaz prac doktorskich napisanych pod kierunkiem prof. dra hab. Władysława Studenckiego*, „Zeszyty Naukowe WSP w Opolu. Filologia Polska”, 24, 1985, s. 170-171.

korrespondencji z Kornelem Ujejskim; opracował również biogram Młodnickiej dla *Polskiego Słownika Biograficznego*.

Z pisarzy Młodej Polski zainteresowali go – prócz Kasprowicza i Żeromskiego – przede wszystkim Ludwik Maria Staff oraz Wacław Berent. O mało znanym Staffie (młodszym bracie Leopolda) napisał wspomnianą już monografię, później omówił szeroko jego inedita. Berentowi natomiast poświęcił dwuczęściowe studium monograficzne (Opole 1968–1969), nazwane przez Studenckiego „wstępem do studiów nad Berentem”. Mimo iż materiały źródłowe górują tu nad wnioskami interpretacyjnymi, jest to zdaniem Z. Piaseckiego pionierska w badaniach historycznoliterackich próba całościowego ujęcia biografii i dorobku artystycznego twórcy *Oziminy*.

W centrum zainteresowań badawczych Studenckiego pozostawała przez wiele lat twórczość Emila Zegadłowicza. Na szczególną uwagę zasługuje wspomniana już rozprawa doktorska o dramaturgii pisarza, później wracał Studencki do Zegadłowicza jeszcze parokrotnie: pisał m.in. o dzienniku Zegadłowicza i Marii Koszyc, opracował sylwetkę pisarza dla *Obrazu literatury polskiej XIX i XX w.*, gdzie zamieścił też szkic o współredagowanych przez Zegadłowicza czasopismach „Ponowa” i „Czartak”.

Inne publikacje Studenckiego dotyczyły nowszych zjawisk literackich: eseistyki i dramaturgii Anatola Sterna, dramaturgii Karola Wojtyły, działalności krytycznoteatralnej Wojciecha Natanson, a przede wszystkim twórczości Jana Parandowskiego, którą przedstawił w dwuczęściowej monografii *Alchemik słowa* (Opole 1972–1974). Pod koniec życia rozpoczął Studencki pracę nad książką dotyczącą twórczości mało znanego pisarza – Kazimierza Zdziechowskiego (młodszego brata Mariana). Zaczął również przygotowywać edycję listów Marii z Szetkiewiczów Sienkiewiczowej z lat 1879–1985.

Pośmiertnie ukazały się m.in. opracowane i przygotowane do druku przez Z. Piaseckiego wspomnienia obejmujące okres do zakończenia II wojny światowej – *Ze wspomnień* (Opole 1994). W posłowie książki znajdujemy m.in. fragmenty księgi pamiątkowej bytomskiego Klubu Literackiego z wpisami wielu wybitnych prelegentów.

Władysław Studencki odznaczał się pogodnym usposobieniem, lubił dobre dowcipy (szczególnie góralskie, żydowskie, teatralne i polityczne), uwielbiał kino i podróże – dalekie i bliskie, zwłaszcza do Zakopanego, gdzie wielokrotnie przebywał w Domu Pracy Twórczej „Astoria”. Cechowały go: życzliwość, serdeczność, opiekuńczość w stosunku do studentów, magistrantów i doktorantów.

Był członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN, Komisji Historycznoliterackiej krakowskiego oddziału PAN, ZLP, Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC), PEN-Clubu oraz Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Odznaczono Go m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, medalem KEN i odznaką Zasłużonego Działacza Kultury.

W listopadzie 1985 r. odbyły się w Opolu uroczystości jubileuszowe 50-lecia pracy naukowej i dydaktycznej Studenckiego oraz 30-lecia współpracy dydaktycznej i naukowo-organizacyjnej z WSP w Opolu. Z tej okazji dedykowano Mu 24 tom „Filologii Polskiej – Zeszytów Naukowych WSP w Opolu”.

Zmarł 22 grudnia 1985 r. w Bytomiu; pogrzeb odbył się 3 stycznia 1986 r. Spoczął w grobie żony (zm. 1979 r.) na bytomskim cmentarzu Mater Dolorosa.

W roku 1993 – na wniosek grupy byłych uczniów profesora – Rada Miejska w Bytomiu nadała Miejskiej Bibliotece Publicznej w Bytomiu imię Władysława Studenckiego.